

DOLGANLARDA SOSYAL ADET VE GELENEKLER
(Sibirya Araştırmaları)

СОЦИАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА И ТРАДИЦИИ В ДОЛГАНАХ
(Сибирские исследования)

SOCIAL PRACTICES AND TRADITIONS AMONG DOLGHANS
(Siberian Studies)

Erdoğan ALTINKAYNAK* – Ulpetay NİYETBAY**

ÖZ

Dolganlar, Yakutistan’da yaşayan ve temel geçim kaynağı geyik yetiştiriciliği, avcılık ve balıkçılık olan bir topluluktur. Bu çalışmada Dolganların sosyal adet ve gelenekleri verilmiştir. Çalışma, “Manas’ın Görünen Yüzleri: Kayçılar – Akınlar – Ozanlar – Aşıklar” projesi kapsamında yapılan sahada derleme kayıtlarına göre hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Dolganlar. Düğün, Doğum, Ölüm, Yakutistan

ABSTRACT

The Dolghans are a community in Yakutsk, whose main means of living are deer-breeding, hunting and fishing. In this study, the social practices and traditions of the Dolghans are presented.. It has been prepared in accordance with the records obtained in field study, conducted within the framework of the project titled "The Appearing Faces of Manas: Kaychis - Minstrels - Folk Poets - Orators".

Key Words: Dolghans, Wedding, Birth, Death, Yakutsk

АННОТАЦИЯ

Долганы проживают в Сибири. Они, в основном занимаются оленеводством, охотничеством и рыболовством. В статье рассматриваются социальные правила и традиции долганов. Статья была подготовлена в рамках проекта “Живая внешность Манаса: Кайджии – Акынджии – народные поэты - Ашуги”.

Ключевые слова: Долганы, свадьба, рождение, смерть. Якутистан.

Buradaki bilgiler, 2014 Ağustos ayında, “Manas’ın Görünen Yüzleri: Kayçılar – Akınlar – Ozanlar – Aşıklar” ve “Ammasov Adına Yakutsk Kuzeydoğu Federal Devlet Üniversitesi ile ortaklaşa yaptığımız “Yakutistan Halklarının Dilleri ve Kültürlerini Derleme” projeleri kapsamında elde edilen verilerin değerlendirilmesinden ibarettir. Derleme faaliyetlerini Türkiye’den Erdoğan Altınkaynak, Fatih Şayhan, Abdullah Elcan ve

* Prof. Dr., Ardahan Üniversitesi, İBEF öğretim üyesi. erdoganaltinkaynak@ardahan.edu.tr

** Ardahan Üniversitesi Sos. Bil. Ens., doktora öğrencisi, ulpetay.niyetbay@gmail.com.
10.17498/kdeniz.279609

Kırgızistan vatandaşı Aygöl Bolotova; Yakutistan'dan, Vasily Vasilyeviç İllarionov ve Ludmila S. Zamorschikova yürütmüştür. Derleme mekanları olarak Yakut Halkları Vakfı, Yakutsk Devlet Müzesi, ve Kuzeydoğu Federal Üniversitesinin alanları ile Yakutistan'a ait çeşitli yerleşim merkezlerinde kültür evleri kullanılmıştır. Derleme dili Rusça olup, Rusça'dan Türkçeye yazarlar deşifre ve tercüme etmiştir.

Derlememizde kaynak kişiler, Yakutistan'ın başkenti Yakutsk'da yaşayan Dolganlardan Anna Grigoryevna, Olga Timofeyeva Tereşkina ve onun annesi Elena Timofeyeva Polikarpovna'dır.

Anna Grigoryevna 70 yaşındadır, Krasnoyarsk Krayı'ndaki (Bölgesindeki) Taymır'da doğup, büyümüştür. Taymır Dolganıdır. Yakutsk'ta yaşıyor. Anna Grigoryevna'nın 2 kızı, 1 oğlu, 3 torunu ve 1 torun çocuğu vardır. Mesleği ilköğretim öğretmenliğidir. Sankt Peterburg'da (Leningrad) okumuştur. 1969 yılından itibaren emekli olana kadar öğretmen olarak çalışmıştır.

Olga Timofeyeva Tereşkina 1974 doğumludur. Tundra'da doğup, büyümüştür. Moskova'da uluslararası hukuk bölümünde okumuştur. Yakutsk'ta yaşamaktadır. Federal İlişkiler ve Dışişleri Bakanlığında bölüm müdürü olarak çalışmaktadır. Yerli halkların haklarını koruma sorunlarını ele alma konusunda çalışmalar yapmaktadır.

Elena Timofeyeva Polikarpovna 1944 doğumludur. Anabar Dolganıdır. Mesleği ekonomisttir. Şu anda Dolgan birliğinin dernek başkanı olarak çalışmaktadır.

1924 yılına kadar Anabar-Hatanga bölgesi vardı. Sonra Dolganlar bölünerek yarısı Krasnoyarsk bölgesine, diğerleri de Yakutistan'a (**Saha Cumhuriyeti**) ayrıldılar. Krasnodar bölgesinde Dolganlar, Nenetsler, Nganasanlar ve Ruslar yaşamaktadırlar. Anabar'ın Ürüng – Haya bölgesinde 1100 Dolgan yaşamaktadır. Anabar'ın kendi nüfusu ise 1500 kişidir. Geri kalan kısmı Taymır ve Saskulakh şehirlerinde yaşamaktadır. Yakutsk'da yaklaşık olarak 200 Dolgan yaşamaktadır.

Yakutistan'da 1800 Dolgan vardır. Dolganların yaşadıkları yer Ürüng – Haya (Dolgan) Ulusal İdari Birimidir. Bölgenin adı ise Anabar (Dolgan, Evenki) ulusal bölgesi diye geçmektedir. Saskylakh'ta Evenkiler, Ürüng – Haya'da Dolganlar yaşamaktadırlar. Bu bölge Kuzey Buz Denizine 50 km. yakınlıktadır.

Dolganların etnik kimliği: Dolganların kim olduklarına dair, kesin olmamakla birlikte iki farklı tez vardır. Birinci teze göre XVII. Asırın başında Yakutlar (saha) Kuzeye gitmişler, orada Evenkler (Tunguzlar), Nenetsler ve Ruslarla karışarak meydana gelmişlerdir. Fakat bu sadece bir tezdır, çünkü kanıtlanmamıştır. İkinci teze göre Ruslar bu coğrafyaya ilk geldiklerinde Dolgan halkı vardı ve kendilerine 'Haka' diyorlardı.

Dolganların kendilerine has bir maddi kültürleri vardır.

Dolganlar hakkında ilk araştırmaları yapan Norveçli bilim adamları, insanların Sibiryada nasıl yaşayabileceğini, nasıl barınak ve ev yapılacağını, geyiklerin nasıl sürüleceğini, düğünlerin nasıl yapılacağını, ölümden ne yapılacağını, ulusal desenleri kısa bir geçmişe sahip topluluk öğrenemez, bilemez düşüncesiyle Dolganların oluşumunu 1000 yıllık bir geçmişe götürmektedirler. Olga Timofeyeva "Dolganların modern dünya tarafından XVII. Asırda tanınmaları, bunların varlığını aynı asırda oluşturdukları bilgisine götürmez." iddiasındadır. Timofeyeva, Max Planck Enstitüsü'ndeki etnograflarla konuştuğunda, onların da aynı düşünceleri paylaştıklarını söylemektedir. Belki Çin veya Arap arşivlerinde Dolganların oluşumuyla ilgili belge veya kayıtlara rastlanabilir ancak Rusya ve Avrupa arşivlerinde herhangi bir kayda rastlanılmamıştır.

“Dolganlar kuzeye Yenisey Irmağı üzerinden, bazıları Yakutların Viluy (Ölüm) Vadisi yoluyla gitmiş olabilirler. Türk kağanlığı yaklaşık 3, 4 Asırlarda dağıldığında Altaylardan Dolganların hepsi göç ederek toprağın sonuna kadar ulaşıp, yerleşmişlerdir de diyebiliriz. Belki bu olay 1500 yıl ya da daha öncesi olmuştur.” Diye düşünen Timofeyeva araştırmalarına devam etmektedir. Şurası unutulmamalıdır ki Sibirya bölgesi halklarının yazı dili olmayışı, bütün bu belirsizliklerin ana kaynağıdır.

Evlilik: Evlenmenin belli bir yaşı yoktur. Genelde Dolganlar erken evlenmeye, aile kurmaya çalışmaktadır. Gençler 18 yaşından başlayıp evlenmeyi düşünmektedir. Olga hanımın büyük annesini ailesi 23 yaşındayken evlendirmişlerdir, eşini evleninceye kadar tanımamıştır. Şimdi 96 yaşındadır. Eskiden Dolganlar çocukları yeni doğduğunda (beşik kertme) kız istemeye gelirlerdi. Kız için başlık da verirlerdi. Çocuklar büyüdükten sonra anne babaları onları evlendirirlerdi. Kız ve erkek tarafından kimse bu evliliğin iptalini istemezdi. Sadece gelin ya da damat ölürse düğün iptal edilirdi. Dolganlar’da kız kaçırma yoktur. Hiç evlenmeyen erkek veya kıza ‘tulayah’ denilir.

Evlenmeyen kız ve erkeğin bahtını açmak için yapılan işler: Evlenmeyen kız ve oğlanları olan aileyi tüm Tundra bilirdi. Onlar kısmetlerini açmak için şamanlara gidip, onlardan yardım isterlerdi.

Beşik kertme: Dolganlar bir birine ziyaret etmeye gittiklerinde yeni çocukların doğduğunu öğreniyorlar. Beşik kertme yapmak istediklerinde tekrar hediyeler götürerek ziyarete gidiyorlar. Hediye her iki taraftan yapılır. Hediye kürk veya geyik olabilir. Hâlâ bu gelenek korunmaktadır. Genelde zenginler zenginlerle evlenirlerdi.

Gençler, (özellikle erkekler) bir birlerine sevgilerini, duygularını şarkı söyleyerek ifade etmektedir. Bu gelenek nesilden nesile devam etmektedir. Kız istemeye damadın akrabaları gelirdi. Sonra başlık hakkında konuşulurdu ve düğün günü belirlenirdi. Düğüne kadar kız ve oğlan bir birini göremezdiler. Düğün iki taraf anlaştıktan sonra 6 ay, ya da 1 sene sonra yapılırdı. Kız istemeye gelenler kızın babasıyla anlaşıyordu, kızın kendi tercihi sorulmuyordu. Anna Grigoriyevna’nın kız kardeşine 14 yaşındayken kız istemeye gelmişler. Kendisinden bir sene küçük kız kardeşi de ağlayarak evlenmek istemediğini söyledikten sonra, Anna Grigoriyevna kardeşine kıyamadığı için babasına gidip, kardeşinin yerine kendisinin evlenmek istediğini söylemiştir. Fakat babası onu dinlememiş, kızını evlendirmiştir. Başlık olarak kız tarafına genellikle geyikler, balıkçılık ve av malzemeleri verilmektedir. Kız tarafı da erkek tarafına veya damat adayına av ve balıkçılık ekipmanları vermektedir. Kız istemeye ilkbaharda gidilmektedir.

Başlık olarak verilen geyiklerin içinde mutlaka dişi geyik de verilir. Geyik sayısı, duruma göre 100 ile 500 arasındadır. Düğünden önce başlıktan başka kızın ailesine de hediye verilmektedir. Hediyeleri damadın akrabaları götürmektedir. Kız tarafından oğlanın ailesine hediyeler düğünden sonra verilmektedir. Kızın çeyizi olarak giyim, battaniye, mutfak eşyaları, süs eşyaları doğumundan sonra hazırlanmaya başlanmaktadır ve kız evlendikten sonra kocasının evine çeyiz olarak götürülmektedir.

Eskiden düğünler 1 haftadan 5 haftaya kadar devam edebilirdi. Şimdilerde ise düğün sadece 1 ya da 2 gün sürmektedir. Düğün önce kız, sonra da damadın evlerinde gerçekleştirilmektedir. Kız tarafındaki düğünden sonra kıza, çeyiziyle birlikte damadın evine götürürdüler. Kızın çeyizi sergilenmez. Sadece insanlara kızın çeyizinin var olduğu duyurulur.

Düğünde kız ve oğlan tarafından tanıkları sadece akrabalarıdır. Genelde kız istemeye herkes tarafından saygı duyulan, yaşlı bir erkek gitmektedir. O kişinin sayesinde gelin

kocasının evine geldikten, hayatının sonuna kadar ona herkes saygı ve sevgi duyar. Kızı düğün gecesine özellikle hazırlamazlar yani yengesi yoktur.

Düğünde ‘toyuk’ adı verilen şarkıları genellikle yaşlı kadın ve erkekler tarafından söylemektedir. Danslarının adı ‘heyro’dur’. Dolganların dansı halka şeklinde, sağdan sola doğru oynanır. Herhangi bir konuda, düğün olsun, bayram olsun danslara oranla daha çok şarkılar söylenir. Danslar daha az, şarkılar daha çok çeşitlidir. Yemekleri ise geyik eti, geyik etinden yapılan sucuk, geyikdili, balıketidir.

Düğünde tüm yemekler damat tarafından sağlanır. Misafirler geldiklerinde o gün için hazırlanan geyik öldürülür. Sofrada erkekler ve kadınlar birlikte otururlar. Fakat yaşlıların dediklerine göre çok eskilerde erkekler, kadınlar ve çocuklar ayrı ayrı otururlarmış.

Gelin, akrabaları tarafından, çeyiziyle birlikte kız istemeye gelenlerle birlikte kocasının evine geyiklerin çektiği kızakla uğurlanır. Gelin kendi evinden giderken ağlamaz ve arkasına bakmaz. Dolganlar kendi duygularını, heyecanlarını içinde tutar, kimseye belli etmez. Çok ağlamaz ve çok gülmez. Gelinin yüzü çok soğuk olmazsa kapanmaz. Gelini damadın akrabaları ve kız istemeye gelenler karşılar. Gelinin düğüne nasıl hazırlandığı, elbisesi, koşum takımı herkesin dikkatini çeker. Gelin kocasının evine girmeden önce, ondan habersiz olarak ‘maut’ adı verilen bir uzun ip ve kız istemeye gelen tarafından ‘kyurey’ isimli bir çubuk evin eşliğinden içeri atılır. Gelin annesinden bu geleneği öğrenmeli, hatta onların ne zaman atılacağını da bilmelidir. Gelin geleneği iyi bilen birisi olursa o nesnelere yerden kaldırmalıdır ve başının üzerinden geriye doğru arkasına atması gerekir. Gelin, eğer bu geleneği bilmiyorsa ve nesnelere kaldırmadan eve girerse, kocasının evine tüm kötülükleri getirdiğine inanılır

Yeni evlenenler ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Yeni evlenenler, geyik derisinden yapılan ve adına “çum” denilen çadır evin içinde ayrı bir bölme içinde kalırlar. Gelin yaşlı olursa da başörtüsünü bırakmamalı, hiçbir zaman saçlarını göstermemelidir.

Dolganlar avcılık ve balıkçılık yaptıkları için çoğunlukla erkek çocuk olmasını istemektedirler. Yeni evlilerden çocuk beklenmektedir. Eğer gençlerin 1 seneden sonra çocukları olmazsa, çocukları olsun niyetiyle bir yetimi ya da durumları iyi olmayan kalabalık ailelerin çocuklarından birisini evlatlık alabilirler. Fakat kısır olan veya doğum yapamayan kadınlar sırf bu yüzden dolayı boşanmazlar. Dolganlarda çok eşlilik yoktur.

Dul kadın evlenebilir, ama çocukları babasının akrabalarında kalır. Fakat özel bir anlaşma yoksa eşinin kardeşleri veya akrabalarıyla evlenemez. Geçmişte ve günümüzde Dolganlarda akraba evliliği yoktur.

Hamile kadının doğum yapması için ayrı çadır kurulmaktadır. O çadırda ebeden başka kimse bulunmaz. Gelin doğum yaptıktan sonra bir geyik öldürülür ve geyiğin kanı geline içirilir. Doğum sonrasında çocuğun kız veya oğlan olduğunu ebe bildirir. Doğum yaptıran kadına, doğum yaptırdığı ve müjdeyi verdiği için hediye verilmektedir. Hamile kadın bir ebeyle tanıştıktan sonra, doğuma kadar ebe onun doktoru olarak sayılır ve onun ailesiyle birlikte göç eder.

Çocuk ilk önce annesine, anneanesi olursa ona ve büyüklere gösterilir. Çocuk doğduktan sonra 40 gün boyunca kimseye gösterilmez. Doğmadan önce çocuğa hiçbir hazırlık yapılmaz. Kadın hamileyken çocuğunun cinsiyetini, karın bölgesindeki şişkinliğin şekline göre yorumlayıp, tahmin yürütülmektedir. Örneğin kadın hamileyken acıya aşerse kız, karnı pürüzsüz olursa oğlan olacak denmektedir.

1917 Ekim devriminden önce Dolganlar Hristiyan'dılar. Çocuklara isim de resmîyette dini isimler olarak verilmektedir. Fakat Dolganlar kimliklerindeki isimlerini kullanmaz. Öldükten sonra herkes ölen kişinin gerçek ismini öğrenir. Dolgan ailesinde çocuğa kendileri takma ad verirler.

Kadınların sürekli düşük yaptığı ya da çocuklarının ölümüyle ilgili sorumuz cevapsız bırakılmıştır. Dolganlar kadın ve çocuğa kötülük yapabilecek ruhların varlığına inanırlar. Korunmak için saçının altını tavşan kuyruğu şeklinde yaparlar ve yastığının altına bırakırlar. Bir de alınlarına siyah boya sürmektedirler. Nazarlık, ağaçtan ya da mamut kemiklerinden yapıp, yaşlanıncaya kadar bir kutuda saklanmaktadır. Çocuğa annesi bakmaktadır, kendisi yıkamaktadır. Hava soğuk olduğundan dolayı çocuk sürekli yıkanmaz. Yaklaşık olarak 1 ay sonra ilk sefer çocuğun saçları kesilir, tırnakları alınır ve deriden yapılan bir kutuda veya kesede göbeği ile birlikte saklanır. Çocuğun düşen süt dişleri de aynı kutuda saklanır. Bütün bunları çocuğun annesi saklar, çocuk büyüdükten sonra kutu kendisine verilir.

Dolganlar, insanın hafızası iyi değilse, ya da anne babasına yeterince saygı göstermezse 'Bu çocuğun göbeğini kaybetmişler' demektedirler. Çocuğun beşiğini karaağaçtan yapmaktadırlar ve ona 'berek' denilir. Dolganlar beşiklerini nesilden nesile kullanırlar. Anna Grigoriyevna'nın ailesi geniştir, kendisinden başka 6 kardeşi vardır. Onların hepsi bir bereği kullanmışlardır. Çocuğun annesinin sütü yetmezse sütannesi emzirmektedir ve o kadın da artık çocuğun annesi sayılır. O yüzden sütannenin çocuğu veya sütannesi emzirilen çocuk ile evlenemezler. Dolganlarda sütkardeşliği olmasına karşılık kan kardeşliği yoktur.

Dolganlarda ilk insan 'Ersolo-Tok', (beyaz kısrak) diye inanılır. Bu inanç Yakutlarinkine benzemektedir.

Çocuğun ilk dişi düşerse, ya da ilk adımlarını atarsa, sadece kendi ailesi küçük bir eğlence tertip eder. Bu eğlence de çay içmekten ibarettir.

Erkek ve kızlar ayrı ayrı oynamaktadırlar. Çocuklar mamut kemiklerinden, ayrıca kızlar bez ve deriden kendilerine oyuncaklar yaparlar. Kızlar anne ve ev işleri ile ilgili (evcilik) olarak, oğlanlar da 5, 6 yaşlarından başlayarak avcılığa gittiklerinden dolayı avcılıkla ilgili oyunlar oynarlar.

'Qablık' adlı oyunlarında kibrit, çubuk, renkli küçük taşlardan yapılan köşeli nesneyi, bir tarafa gelecek şekilde ileri atılır. Yay çekme yarışması olur. Kovalamaca oynanır. Kızlar renkli küçük taşlardan tatlı yapar. Geyiklerin küçük kemikleriyle oyuncak yapıp oynarlar. Erkekler iskambil kâğıtlarıyla oynarlar. Şimdi herkes 'laptu' veya voleybol oynamaktadır. Tundra'da herkes oyunları toplanarak ve birlikte karışık şekilde oynamaktadırlar.

Dolganlarda bir insanın ölümünün yaklaştığını rüyasında göreceğine inanılmaktadır. Dolgan halkının inancına göre birisi kendi evine uzun zamandır gelmezse ve 10, 15 sene sonra gelip, akrabasının, arkadaşının ya da komşusunun evine girerse uğursuzluk getirir ve o insanın tüm gelenekleri bozduğuna inanılır. Örneğin Olga hanımın dedesi 70 yaşındayken bir anda inme hastalığı yüzünden vefat etmiş. Dedesi vefat etmeden bir gün önce evine 25 senedir ülkesine gelmeyen arkadaşı gelmiş. Olga hanımın büyük annesi uğursuzluk getirdi diye ağladıktan sonra uzun süre memleketine gelmeyen o kişi hemen orayı terketmiş. Uzun zamandır ülkesinde bulunmayan insanın tekrar evine dönmesi için çok uğraşması lazım, onun için ülkesine dönmemesi daha iyidir. Bu nedenle Dolganlar, uzun süre ayrılmak durumunda kaldıkları kendi ülkelerine (uğursuzluk getirmemek için) her sene gitmeye çalışırlar.

Eğer insan uzun süre hasta olursa, çocuklarına vasiyet bırakır. Dolganlar, insan ölüm halindeyken, dudaklarını ıslatma adeti vardır. Bunun ölüm hadisesinin kolaylaştırıldığına inanırlar. Eskiden şamanlar da ölüm halindeki kişinin ruhunu kolay teslim etmesi için yardımcı olmaktadır. İnsan öldükten sonra gözlerini kapatırlar, çenesini bağlarlar ve kollarını vücutlarına paralel olarak bırakırlar. Yıkayıcılar ise akrabalarından başka bu işi yapan belli insanlardır. Hatta mezarı da belli insanlar, özellikle erkekler hazırlamaktadır, Ölen kişiyi gömmeye herkes gider. Fakat Krasnoyarsk Krayı'ndaki bir bölgede kadınlara bir seneye kadar mezara gitmek yasaktır.

Vefat eden kişiye, kendi eşyalarından güzel elbiseler giydirilir. Cesedin yanına, yaşarken sevdiği nesnelere konularak gömülür. Gömmeden önce 'mataha' adı verilen, geyiğin ayak derisinden yapılan torba hazırlanır. Ölümden sonra, özellikle 2 geyik boğazlatılır, bir parçası pişirilip yenilir, diğer parçası da yardım edenlere dağıtılır ve bu geyiklerin kemik ve boynuzları ölen kişinin mezarına bırakılır. Genelde Dolganlar ölen kişiyi toprağa gömmektedir, ama eskiden ağaçlara da asarak başı kuzey, ayakları güney yönüne doğru bırakılmaktaydı. Çocuklar da vefat eden kişinin başını kuzey, ayaklarını ise güney yönüne doğru gömmektedirler. Ancak Yakut ve Evenkiler doğu ve batı yönüne doğru gömmüşlerdir.

Cenazede eğer insan aniden vefat ederse ağlarlar, eğer insan uzun süren hastalık neticesinde ölürse ağlamazlar. Genellikle kadınlar ağlarlar.

Yas döneminde kadınlara "ölen kişinin gözlerini oyuyor" diye 40 güne kadar dikmiş dikmek yasaktır. Vefat eden kişinin anısına cenaze töreninden sonra eve gelip, çay içilir. Eskiden mezara ziyaret etmeye ve temizlemek için bir sene giderdiler. Dolganların inancına göre vefat eden kişinin ruhu üç gün sonra gökyüzüne çıkar. İntihar eden kişiye de aynı gömülme işlemi uygulanır.

Dolganlarda insanın ruhu, rüyada iken bedenden ayrılarak farklı âlemlerde gezebildiğine inanılır. Tundra'da genelde kadınlar erken kalkar ocağı yakar. Ocak yakıldığında herkes kalkar, çünkü çumun (ev) içi çok ve çabuk ısınır.

Dolganlar günde 2 sefer yemek yemektirler. İyice kahvaltı yaptıktan sonra avcılığa gidiyorlar, kendileriyle yemek almıyorlar. Akşam evde ne var onu yiyorlar, çay içiyorlar. Akşam yemeğinden sonra herkes rahat uyumaktadır. Dolganlarda şişman kişiler yoktur. Bazen akşam yemeğini 2 sefer yerler. Kışın stroganina (Kuzey ve Sibiryâ bölgesinde yapılan ince kesilen ve çiğ yenilen dondurulmuş balık (veya et), veya çorba yemektirler. Misafirlere önce çay, sonra da güzel sofrâ hazırlanmaktadır

Otların çeşitli türlerinden ilaç yapılmaktadır (Börü), bitkilerden ilaç yapan belli insanlar vardır, kan ilaç gibi kullanılmaktadır. Kurt ve köpek yağı da ilaç olarak kullanılmaktadır, fakat köpek etini yemek yasaktır. Özellikle köpek yağı tüberküloz hastalığında kullanılmaktadır. Eğer tesadüfen ayı öldürülse, her tarafı tedavi etmek için kullanılmaktadır. Keklik te tedavi etmek için kullanılmaktadır.

Hayvanlar hastalandığı zaman tedavi edilir, hastalığı geçmezse öldürülürler. Geyik çobanları bu işi çok iyi bilirler.

Ay adları Yakut diline çok benzer. Dolganların ağaçtan yapılan kendi takvimleri de vardır. Takvimlerinde aylar, haftanın günleri, mevsimler, kutsal günleri belirlenmektedir. Aylar, mevsimler doğadaki olaylara ve insanların yapması gereken şeylere göre adlandırılmıştır. Mesela çiçek açtığında yaz geldi, kar yağdığında kış geldi gibi...

Olga hanımın büyük annesi 1920 doğumludur, ama geçmişte takvim olmadığı için tam hangi günü doğduğu belli değil. Kendisi geyikler ilk sefer geldiği günü doğduğunu söylüyordu. Genelde geyikler nisan, mayıs, ya da haziranda gelebilirler. Olga hanımın arşivdeki araştırmalarına göre geyikler 1920 yılı yaklaşık olarak haziranın ortasında gelmişler, böylece büyük annesinin doğum günü kimliğine yazılmış.

Geyikler doğurmaya başladıklarında, güneş 3 ay sonra çıktığında (güneş kasımda batıyor, şubatta çıkıyor) özel gün olarak kutlanır.

“Çum”un yapıldığı yer pürüzsüz ve kuru olmalıdır. Evin yanına 3 uzun sopayı kadınlar koymaktadırlar. Çumun içinde ev sahibi ve ev hanımının tarafı, yakınlarının tarafı, sonra çocukların ve misafirlerin tarafı ayrı ayrıdır. Ocağı evin ortasına koyarlar, onu kutsal sayarlar, saygı gösterirler. Gelen misafir hangi yerde oturursa, geldiği o yol ile çıkmalıdır. Ocağın etrafında dolaşmak yasaktır. Çum yapıldığı zaman ateşe saç yapılır. Ateşe tükürmek ve su dökmek yasaktır. Sadece ateşi söndürmek için üzerine su dökülür.

Dolganların kutsal yerleri: Kadın doğum yapsın diye sopa koyarlar. Kadının doğum sancıları başladığında bu sopayı tutar. Kadın oğlan doğurursa ağaçtan yapılan yay, kız doğurursa makas ve iğneyi kutunun içine koyarak bu sopaya asarlar. Bu uzun sopa yıllarca evin yanında kalır. Tundra’da o sopaya bakarak kız ya da oğlan doğduğunu bilirler ama ziyaret etmeye gitmezler. Kız 14 yaşına geldikten sonra kadın oldu sayılır ve her yerde değil, kendisi için ayrılmış bölgede oturabilir.

Su kutsal olarak sayılır. Kirletilmez, tükürülmez.

Tundra’da ağaç yoktur. Bu nedenle herhangi bir özelliği de yoktur.

Kutsal hayvanları geyiktir.

Geyiklerin kime ait olduğunu bilmek için işaret vurulur. Her ailenin kendisine ait bir damgası vardır. Dolganların totemi yoktur.